

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Tradenomit kiittää lausuntopyynnöstä. Näemme että koulutustarpeiden ennakkoinnin kehittämiseksi ja uudistamiselle on tarve. Malli vastaa sille asetettuun tarpeeseen ja tavoitteeseen, mutta johtuen vaikeaselkoisuudesta sen hyödynnettävyys jää epäselväksi. Ennakointimalli ei yksinään riitä, vaan sen rinnalla on oltava muuta ennakointitietoa ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja kuulemista. Kiitämme työryhmää sen esityksestä ja onnittelemme mallin ansiokkaasta valmistelusta. Odotamme ennakointimallin kehittyvän ja täydentyvän lausuntokierroksen jälkeen.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita

Ennakointimalli on pitkälle kehitetty ja kokeileva. Myös ennakointi tarvitsee rohkeutta, siitä kiitos. Ennakointimalli ei toki pysty huomioimaan eikä ennakoimaan kaikkia muutoksia, joka on tulevaisuutta ennustettaessa täysin ymmärrettävää. Huomautamme myös, että matemaattinen liian yksinkertaistettu malli ei riitä tarkkaan pitkän aikavälin tarkasteluun, kun vaihteluväli kasvaa ja laajenee hyväksyttävästä toleranssista. Ennakointimallin tueksi tarvitaan siis muita ennakointitapoja sekä sidosryhmien yhteistä ymmärrystä ja vuorovaikutusta. Kiitämme mallinnuksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Ennakkoinnin lähtökohdan muutos aiemmasta toimialakohtaisesta nyt työmarkkinatilanteesta johdetuksi on kannatettava. Miten ja millaisella koulutuksella voidaan työllistyä ja kasvattaa tuottavuutta on mallin pohjaskenaariossa oleellinen ja oikea lähestymistapa. Samalla pohjaskenaario nostattaa kolme huolta. Ensinnäkin, pohjaskenaario toteutuu jos, ja vain jos, työmarkkinatarve kehittyy nykyisyyttä vastaavasti. Sitä ei voi pitää itsestäänselvyytenä. Toisena mallissa kuvatut yhteiskuntapoliittiset tavoitteet - niiden on oltava pitkänaikajänteen tavoitteita, ei yksittäisen hallituskauden mittaisia. Eli jos kukin hallitusohjelma vaikuttaa ennakointiin, on koulutustarpeen suunta jatkuvassa turbulenssissa ilman jatkuvuutta. Tavoitteiden pitää olla laaja yhteiskunnallinen näkemys ja tarve siitä mihin suuntaan haluamme Suomea suunnata ja millaisella painotuksella ja panostuksella koulutukseen. Kolmantena alueelliset tarpeet, johon liittyviin kysymyksiin ennakkoinnilla on myös otettava kantaa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakointimallin toteutusta

Ennakointimalli itsessään ei ratkaise kaikkea. Malli on kätevä työkalu, mutta työkalulla ei tee mitään jos ei ole tiedossa miten sitä käytetään tavoitteen eteen - kuten työryhmä itsekin toteaa. Se miten mallia hyödynnetään tulee ratkaisemaan sen toimivuuden. Malli tarvitsee rinnalleen vahvan verkoston - yhteiskunnallisesti läpileikkaavan sidosryhmäverkoston, joka käy vuoropuhelua mallin tuloksista ja niitä selkeyttäen. Ennakointitulosten tulee olla heräte laajemmalle keskustelulle. Lisäksi tarvitaan selkeät prosessit, joilla mallin havainnoista on mahdollista tehdä tarkennuksia ja muutoksia koulutuspainotuksiin. Ennakointimallin ei esitetyn mukaisesti tule ottaa politiikkatoimiin kantaa, mutta on oleellista että politiikkatoimien valmistelu tapahtuu mallin pohjalta mahdollisimman laaja-alaisesti, ja yhteiskunnan eri toimijat kuullen ja huomioiden. Myös päättäjien on ymmärrettävä tekevänsä päätöksiä pitkällä tähtäimellä, ei hallituskauden ajalle. Mallin tulisi kannustaa vastuullisiin ja yhteisparlamentaarisiin pitkän tähtäimen päätöksiin.

Mallin keskittyminen uuteen koulutettuun työvoimaan jää oleellinen osa yhteiskunnallisesta muutoksesta sekä yksikön tarpeista huomioimatta. Työurat eivät enää ole elämänmittaisia suoria, vaan ura vaihtelee eri alojen ja tehtävien välillä, johon myös koulutuksen ja koulutustarpeen määrittelyn tulisi ottaa vahvemmin kantaa. Laskennallinen malli ei ota huomioon tätä luonnolliseksi tunnistettavaa liikkuvuutta alojen välillä. Mallin tulisi tältä osin kannustaa ennakoinnissa myös koulutuksen joustavuuden kasvattamiseen.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

Ennakointimallin ensimmäisestä ennakointiarviosta oleellinen tiivistyys tähän raportissa mainittuun kohtaan: "Työryhmän ennakointitulosten perusteella yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tarve on niiden nykyistä osuutta suurempi. Ammatillisen koulutuksen osuus työmarkkinatarpeesta on laskeva. Terveys- ja hyvinvointialojen koulutustarve on nykyistä alan koulutuksen laajuutta suurempi, tekniikan alojen ja palvelualojen sekä ICT-alojen koulutustarve nykyistä pienempi. Koulutusalojen sisällä jatkuisi koulutustarpeen siirtyminen kohti ammattikorkeaja yliopistokoulutettua työvoimaa." Painotuksen painopisteen tulee siis olla korkeakoulutuksessa ja siihen että koko polku korkeakoulututkintoon on toimiva. Alojen sisällä koulutustarve saavutetaan kouluttamalla jo alalla työskenteleviä.

Olemme tyytyväisiä mallin havainnoista ja tunnistamasta tarpeesta pienentää tradenomien suhteellisia koulutusmääriä. Se vastaa omia havaintojamme sekä ennakointiamme.

Meriniemi Tuomas
Tradenomiliitto TRAL ry